

Motoriserede køretøjer i Den Gamle By

Erik Nellemann

I august 2017 åbner Den Gamle By i 1927-bykvarteret en bilforhandler med tilhørende værksted. Til forhandlerens udstillingslokale er der indkøbt en helt ny Ford T Coupe fra 1927 og en let brugt Citroën Kløverblad fra 1925. I værkstedet får en Ford T-kranbil til huse. Mens vi går og venter på disse herligheder, som skal formidle en vigtig del af dansk transport- og købstadshistorie i 1927-bykvarteret, fortæller museumsinspektør Erik Nellemann om nogle af de køretøjer, som allerede nu kan opleves i Den Gamle Bys moderne bykvarterer.

Hver anden bil var en Ford T

Den Gamle By har en samling af historiske motorkøretøjer. I 1970'erne var det hipt at køre på knallert, og i 1974-kvarteret er der derfor mange knallerter. Denne Kreidler Florett fra 1974 kan ses i knallertværkstedet.

I garagen i Den Gamle Bys 1927-kvarter står der en Ford T. Den blev oprindeligt solgt fra Aarhus Motor Compagnis (AMC) lokaler i Grønnegade i 1926, og den vendte hjem til Aarhus, da Den Gamle By købte den i 2010.

I 1920'erne var ca. hver anden bil i Danmark en Ford T, og det er derfor naturligt at have en Ford T i 1927-kvarteret. Ford T blev så udbredt, fordi den var simpel og driftssikker. Bilen var fra begyndelsen i 1908 bygget med tanke på den amerikanske bondes og arbejders behov i modsætning til tidens andre biler, der fungerede som statussymbol for datidens rigmænd. Fra 1913 blev Ford T'en produceret på samlebånd, hvilket var kraftigt

medvirkende til, at man på 19 år nåede at producere over 15 mio Ford T'er.

Ford T'ens design ændrede sig ikke væsentligt i løbet af de 19 år, bilen var i produktion. Men nogle forbedringer kom der i løbet af årene, og Den Gamle Bys Ford T har for eksempel selvstarter, lukket kabine, vinduesviskere og elektrisk lys. Den har, ligesom alle andre Ford T'er, en fir cylindret motor, to fremadgående gear, dårlige bremses, samt fravær af støddæmpere og benzinpumpe. Fraværet af støddæmpere gør, at det er ubehageligt at nå topfarten på 70 km/t, og fraværet af benzinpumpe gjorde det nødvendigt at bakke op ad stejle bakker.

En gang om ugen kører Den Gamle Bys Ford T Tudor Sedan rundt i byen for at holde den gamle mekanik ved lige.

VW Type 1, folkevognen, folkevognsboblen – kært barn har mange navne

I baggården bag lejlighedskomplekset Tårnborg står en VW Type 1 1303 S. Den er fra 1973 og har den store motor på 1500

kubikcentimeter og 50 hestekræfter, der ligger bag i bilen – en såkaldt hækmotor.

I Danmark blev VW Type 1 kendt som folkevognsboblen eller folkevognen, og det var netop en vogn for folket. I Danmark blev der solgt 200.000 folkevogne, og den toppede i mange år listen over den mest solgte bil. Folkevognen er derfor en meget tidstypisk bil i 1974.

Idémænden bag folkevognen var Adolf Hitler, som ønskede at producere en billig bil til sit folk. Udbruddet af Anden Verdenskrig satte en stopper for projektet, men efter krigen fik englænderne sat gang i bilproduktionen igen. Man tilbød bilproducenter i USA, England og Frankrig at overtage fabrikken, men ingen kunne se mulighederne i det, som de syntes, var en grim lille bil. Selv Ford afslog i 1948 at overtage fabrikken gratis. I 1949 fik vesttyskerne overdraget fabrikken, og derefter spredte den lille bil sig over hele verden, som bobler i vandet, og den blev et symbol for Vesttysklands økonomiske genrejsning. 23 år og 15.007.034 bobler senere overtog folkevognen i 1972 tronen som verdens mest producerede bil efter Ford T. Da produktionen stoppede i 2003 var der produceret 21,5 mio folkevogne.

Den Gamle Bys folkevogn har fået plads i 1974-kvarterets baggård. Den ikoniske boble vækker genkendelsens glæde.

Ud over biler har Den Gamle By en samling af gamle knallerter og et knallertværksted: P Fredsted Cykel og Knallertværksted. På værkstedet står to knallerter som hver især repræsenterer en epoke i dansk knallerthistorie.

Den Gamle Bys danskproducerede knallert Skylon Special Jet. Navnet var inspireret af tidens fascination af jetfly.

Skylon – dansk knallertproduktions guldalder

Skylon Special Jet-knallertren er fra 1955. Efter Anden Verdenskrig var der økonomisk smalhals i Danmark, og dansk knallertproduktion opstod i slutningen af 1940'erne som svar på danskernes drømme om billige, motoriserede transportmidler. Første skridt var produktion af motorer, som kunne sættes bag på cykler. Den nye type cykel med hjælpemotor blev i folkemunde kaldt 'røvskubber', da motoren som regel blev monteret bag på cyklen.

Den Gamle Bys Skylon så dagens lys i 1955 midt i den danske knallertproduktions guldalder. Nu designede man hele køretøjet fra bunden, og motoren var en integreret del placeret under kranken. Tidens fascination af jetfly skulle have inspireret til, at stellet var af aluminium og til knallertens fulde navn; Skylon Special Jet. Knallerter af mærket Skylon blev produceret i årene

1953-64 i et samarbejde imellem Vilhelm Nellemann Randers og Derby i Aarhus.

Kreidler Florett – vejens konge

I 2016 anskaffede Den Gamle By en Kreidler Florett fra 1974 – en knallert af tysk fabrikat og tysk kvalitet, som i sin samtid blev betragtet som det absolut bedste, vejens konge.

I 1970'erne havde knallerten udviklet sig til at være et status-symbol blandt ungdommen. En Kreidler Florett lignede en motorcykel, den havde bl.a. twinsæde og tre gear og var dermed en drøm for mange raske drenge. Det vilde liv med knallerter i 1970'erne var en fest. Men det var også farligt, og bagsiden af medaljen var de mange ulykker, der involverede knallerter. Det blev vedtaget ved lov, at nye knallerter fra 1. oktober 1979 maks måtte veje 60 kilo og ikke have mere end to gear. Loven tog livet af Kreidler Florett og de andre store knallerter, efter at de havde taget livet af den danske knallertindustri i 1960'erne og 1970'erne. Den store knallertepoke i Danmark var dermed slut. I 1980'erne var det pludselig smart at være sund og have en 10-gearet racer-cykel. Men det er en anden historie.

Motor vehicles in Den Gamle By

Many of Den Gamle By's motor vehicles were chosen because they represent a little segment of the Danish transportation history. In Den Gamle By's 1927 neighborhood stands a 1926 Ford Model T. In the 1920s the Ford Model T was the most popular automobile in the world. In 1972 the Volkswagen Type 1 (Beetle) broke the Ford Model T's world record despite having spent a number of years as the ugly duckling nobody wanted to own. Both vehicles became popular in their time because they were cheap and well-made. In P. Fredsteds Cykel og Knallertværksted [P. Fredsted's Bicycle and Moped Workshop] stands a Skylon from 1955 that represents the period during which Danes began to ride mopeds. In the same workshop stands a Kreidler Florett, the moped, many young people dreamed of in the 1970s.